

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
СУМСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ВІДОКРЕМЛЕНИЙ СТРУКТУРНИЙ ПІДРОЗДІЛ
«ОХТИРСЬКИЙ ФАХОВИЙ КОЛЕДЖ
СУМСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО АГРАРНОГО УНІВЕРСИТЕТУ
ПІДПРИЄМНИЦТВО, ТОРГІВЛЯ ТА БІРЖОВА ДІЯЛЬНІСТЬ
ЦИКЛОВА КОМІСІЯ ЕКОНОМІЧНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ
СПЕЦІАЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМНИЦТВО ТА ТОРГІВЛЯ

КУРСОВА РОБОТА

З дисципліни “Підприємницька діяльність”

на тему: План господарської діяльності
фермерського господарства «Рідна Земля»

Виконала: студентка II курсу, 36 групи
галузі знань 07 Управління та
адміністрування
спеціальності 076 Підприємництво та торгівля

Діана БЕРЕЩІВА

Керівник - викладач
Анна КОГУТ

Оцінка за національною шкалою

Члени комісії

_____*Любов ПРОГОННА*
(підпис)

_____*Зульфія РУДИЧЕНКО*
(підпис)

м. ОХТИРКА – 2026

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
СУМСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ВІДОКРЕМЛЕНИЙ СТРУКТУРНИЙ ПІДРОЗДІЛ
«ОХТИРСЬКИЙ ФАХОВИЙ КОЛЕДЖ
СУМСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО АГРАРНОГО УНІВЕРСИТЕТУ»

Відділення Будівництва, економіки та фінансових технологій
Циклова комісія економічних спеціальностей
Освітньо-кваліфікаційний рівень фаховий молодший бакалавр
Шифр та найменування галузі знань 07 Управління та адміністрування
Освітньо-професійна програма Підприємництво, торгівля та біржова діяльність
Спеціальність 076 Підприємництво та торгівля

ЗАТВЕРДЖУЮ
Голова ЦК економічних спеціальностей
_____ Анна КОГУТ
«_____» _____ 2026 р

ЗАВДАННЯ
на курсову роботу з дисципліни
„Підприємницька діяльність”
студентці 3 курсу 36 групи
Діані БЕРЕСНЄВІЙ

**Тема роботи: План господарської діяльності фермерського господарства
«Рідна Земля»**

Вихідні дані:

1. Земельна площа – 260 га ріллі:
 - а) 24 га ріллі – у власності фермерського господарства
 - б) 236 га ріллі – у користуванні фермерським господарством
2. Сільськогосподарські культури для вирощування:
 - а) Озима пшениця;
 - б) Ячмінь;
 - в) Кукурудза;
 - г) Соняшник.
3. Грошова оцінка 1 га ріллі - 28159,00 грн.
4. Годинна тарифна ставка 120 грн
5. Орендна плата 5%.
6. Умови одержання кредиту
 - а) Період кредитування 12 місяців;
 - б) Процентна ставка (річних) 30%.

Дата видачі завдання «_____» _____ 2026 р.

Керівник курсової роботи _____ Анна КОГУТ

Завдання до виконання прийняв студент «_____» _____ 2026 р.

Студент (ка) _____

Розглянуто і схвалено на засіданні ЦК економічних спеціальностей

Протокол № _____ від _____

ЗМІСТ

Вступ.....	4
1. Теоретичні аспекти формування бізнес-плану з урахуванням особливостей галузі.....	5
1.1 Бізнес-план та основні етапи його формування	
1.2. Умови формування бізнес-плану з урахуванням специфіки галузі виробництва	
1.3. Правове регулювання процесу розробки бізнес-плану	
2. Розробка та організація бізнес-плану.....	14
2.1. Короткий опис підприємницького проєкту	
2.2 Опис підприємства	
2.3 Опис продукції та ринку	
2.4 Управління та організація виробництва	
2.5 План виробництва	
2.6. План маркетингу	
2.7. Фінансовий план	
2.8 Ризик і шляхи його зниження	
3. Охорона праці на підприємстві.....	35
Висновки і пропозиції.	39
Список використаних джерел.....	40

ВСТУП

Розробка бізнес-плану – це важлива та корисна процедура з погляду управління підприємством, адже бізнес-план чітко і детально описує перспективи функціонування фірм, показує, як її керівники планують досягти мети.

У бізнес-плані формулюються перспективи та поточні цілі реалізації ідеї, оцінюються сильні і слабкі сторони бізнесу, наводяться результати аналізу ринку та його особливостей, (враховуючи смаки споживачів та конкурентоспроможність підприємства та ін.) викладаються подробиці функціонування підприємства за цих умов, визначаються обсяги фінансових і матеріальних ресурсів для реалізації проекту.

Бізнес-план виконує дві найважливіші функції:

1) зовнішню – ознайомити різних представників ділового світу із сутністю та основними аспектами реалізації конкретної підприємницької ідеї;

2) внутрішню (життєво важливу для діяльності самого підприємства) – опрацювати механізм самоорганізації, тобто цілісну, комплексну систему управління реалізацією підприємницького проекту.

Бізнес-план виступає як об'єктивна оцінка результатів ринкової діяльності компанії і в той же час як необхідний інструмент проектно-інвестиційних рішень в залежності від потреб ринку.

Предметом є саме засоби і методи бізнес-планування підприємства, механізм складання бізнес-планів на підприємствах різних галузей народного господарства та форм власності.

Базою дослідження є фермерське господарство “Рідна Земля”.

Метою цієї роботи є: складання бізнес-плану, вирощування нових видів продукції, розрахунки ефективності діяльності фірми, пошук подальших резервів зменшення витрат і зростання доходів з метою забезпечення зростання прибутків підприємства.

1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ БІЗНЕС-ПЛАНУ З УРАХУВАННЯМ ОСОБЛИВОСТЕЙ ГАЛУЗІ

1.1 Бізнес-план та основні етапи його формування

Бізнес-план – це письмовий документ, в якому викладено сутність та опис визначеної бізнес-ідеї, шляхи й засоби її реалізації та охарактеризовано ринкові, виробничі, організаційні та фінансові аспекти майбутнього бізнесу, ризики та прибутковість, пов'язані з її впровадженням а також особливості управління ним.

Мета розробки бізнес-плану полягає у формуванні концепції розвитку суб'єкта підприємницької діяльності (чи реалізації ним підприємницького проекту), яка забезпечує аналіз, оцінювання, позиціонування, контроль та регулювання діяльності в умовах невизначеності й динамічності зовнішнього та внутрішнього середовища. [3]

Опрацювання бізнес-плану як комплексного багатофункціонального документа має кілька цілей:

По-перше, бізнес-план – це інструмент для залучення зовнішнього капіталу, необхідного для реалізації підприємницького проекту. Бізнес-план містить відомості не лише про виробничі, ринкові, організаційні, а й про фінансові аспекти майбутнього бізнесу. Фінансові розрахунки, що наводяться у бізнес-плані, пояснюють, скільки необхідно стартового капіталу, на які цілі будуть витрачатися гроші, як будуть повертатися борги потенційним кредиторам, який ступінь ризику бізнесу тощо. Усе це створює надійне, реальне підґрунтя для побудови ділових, конструктивних взаємин з тим, у кого підприємець має намір позичити гроші для реалізації свого проекту.

По-друге, на початковій стадії реалізації підприємницького проекту бізнес-план служить основним інструментом комунікації між підприємцем і майбутніми постачальниками, продавцями та робітниками. За допомогою бізнес-плану підприємець має переконати своїх майбутніх ділових партнерів,

а також найманих працівників, що підприємницька ідея справді є перспективною, заголовне, що в підприємця є обґрунтована реальна програма успішної реалізації такої ідеї. Бізнес-план стандартизує процедуру ознайомлення з бізнесом, заощаджує час, упорядковує контакти.

По-третє, бізнес-план – це спосіб моделювання системи управління майбутнім бізнесом, ризиками, відношеннями з партнерами, зацікавленими сторонами. Практика свідчить, що успіх підприємницької діяльності визначають три фактори: правильне розуміння реальної ситуації в даний момент; чітка постановка цілей, що їх бажає досягти підприємець; якісне планування процесів переходу з одного стану в інший.

В бізнес-план має входити: дослідження ринку, план маркетингу, оцінка можливостей фірми щодо інвестицій, термінів початку виробництва, обсягів виробництва, фінансовий план, охорона середовища є обов'язковими складовими бізнес-плану.

Процес розробки бізнес-плану розпочинається з формування інформаційного поля, тобто зі збирання інформації щодо майбутнього бізнесу. Інформаційне поле бізнес-плану – це сукупність документів чи даних правового, політичного, економічного, комерційного, науково-технічного, зовнішньоекономічного та соціального характеру, які забезпечують інформаційні потреби підприємця в процесі опрацювання бізнес-плану. Для опрацювання бізнес-плану необхідна також інформація про загальноекономічні й галузеві фактори, що впливають на процес реалізації підприємницького проекту (загальноекономічна ситуація, соціальні та політичні умови, законодавчі обмеження, сприятливі можливості й загрози, тенденції розвитку галузі).

Основні етапи розробки бізнес-плану:

- 1) визначення мети написання бізнес-плану - мета бізнес-плану визначається переліком проблем, для вирішення яких розробляється бізнес-план;

2) чітке визначення списку тих, кому буде наданий бізнес-план - потрібно чітко уявляти, чи готується бізнес-план для внутрішнього використання менеджерами підприємства або він призначений для інвесторів, комерційних банків, лізингодателів, венчурних фондів та ін.;

3) збір інформації, необхідної для написання бізнес-плану - на цьому етапі необхідно виявити джерела інформації, необхідної для розробки бізнес-плану;

4) вибір структури бізнес-плану і його розробка. [1]

Склад, структура й обсяг бізнес-плану визначаються специфікою виду діяльності, розміром підприємства і метою складання, а також залежать від розмірів пропонованого ринку збуту, наявності конкурентів і перспектив розвитку. Не існує жорстко регламентованої форми і структури бізнес-плану. Однак, як правило, у ньому передбачаються розділи, у яких розкриваються основна ідея і мета бізнесу, характеризується специфіка продукту підприємства і задоволення ним потреб ринку, дається оцінка ринку і встановлюється стратегія поведінки фірми на визначених ринкових сегментах, визначається організаційна і виробнича структура, формується фінансовий проект справи, включаючи стратегію фінансування і пропозиції по інвестиціях, описуються перспективи зростання підприємства.

Стандартний бізнес-план має певну структуру й послідовність розділів:

1. Резюме
2. Опис галузі й компанії
3. Опис послуг (товарів)
4. Продажі й маркетинг
5. План виробництва
6. Організаційний план
7. Фінансовий план
8. Оцінка ефективності проекту
9. Гарантії та ризики компанії
10. Додатки

Бізнес-план дає змогу розв'язати цілий ряд завдань, основними є:

- 1) обґрунтування економічної доцільності напрямків розвитку підприємства;
- 2) розрахунок очікуваних фінансових результатів діяльності підприємства, насамперед обсягів продажу та прибутку;
- 3) визначення джерел фінансування обраної стратегії, тобто способів концентрації фінансових ресурсів;
- 4) підбір працівників, спроможних реалізувати даний план.

Кожне завдання плану може бути розв'язане лише у взаємозв'язку з іншими. Центром бізнес-плану є концентрація фінансових ресурсів. Саме бізнес-план виступає важливим засобом збільшення капіталу підприємства. Процес складання плану дає змогу глибоко проаналізувати розпочату справу у всіх деталях. Бізнес-план є основою бізнес-пропозиції у переговорах з майбутніми партнерами, він відіграє важливу роль при комплектуванні основного персоналу підприємства. [5]

1.2. Умови формування бізнес-плану з урахуванням специфіки галузі виробництва

На сьогоднішній день у всьому світі добре розвинена така галузь народного господарства, як фермерство. В Україні в останні роки сільським господарством займається все менше і менше людей. Можливо, це пов'язано з низьким доходом і великою конкуренцією. А може тому, що малий бізнес — це досить широка область підприємництва, можливо є більш прибуткові сфери. Але незважаючи на все це, попит на продукцію фермерського господарства завжди був, є і буде. Особливо актуальним це є в даний час у зв'язку з науково-технічним прогресом, виробництвом генно-модифікованих продуктів. І тому сільське господарство — досить прибуткова справа. [6]

Бізнес-план сільського господарства має на увазі вирощування натуральних продуктів. Це може бути м'ясо, молоко, мед, злакові культури, овочі і фрукти, ягоди, яйця, корисні рослини і багато-багато іншого.

Агропромислове виробництво займає одне з провідних місць у структурі української економіки та гарантує продовольчу безпеку країни, визначає обсяги пропозиції та вартість задоволення споживчих потреб населення, формує валютні надходження від експортних поставок, визначає стан та тенденції регіонального розвитку. Стан агропромислового виробництва та агропродовольчого ринку відображає загальноекономічну ситуацію в країні: дефіцит якісної сировини, зростання витрат на виробництво та збільшення собівартості продукції, посилення державного контролю, регулювання цін, загострення конкуренції, нестачу фінансових ресурсів, зниження рівня доходів населення тощо. Негативні тенденції, що існують в АПК, свідчать про можливість виникнення загрози для перспективного розвитку підприємств цього сектору економіки, погіршення можливостей України на світовому продовольчому ринку та внутрішньої безпеки. Тому ефективність функціонування аграрних та переробних підприємств залежить від значної кількості різноманітних організаційно-економічних, технічних і фінансових чинників, що зумовлює потребу в реальному обґрунтуванні кожного проекту інвестування діючого або новостворюваного підприємства.

Виробництво сільськогосподарської продукції має властиві лише йому особливості, які необхідно враховувати при складанні бізнес-плану для агропідприємств. Як відомо, основними особливостями сільськогосподарського виробництва є:

- 1) сезонність виробництва і залежність від природних умов (температура, вологість, світло);
- 2) виконання робіт у певний період вегетаційного розвитку культури (обробіток ґрунту, посівна, догляд за рослинами, збирання врожаю);
- 3) різна тривалість робочого циклу;
- 4) організація обліку витрат на виробництво продукції не лише по культурах чи окремих групах, а й по окремих процесах і, навіть, видах робіт (передпосівний обробіток ґрунту, сівба, догляд за рослинами, збирання врожаю);

5) відтворення в господарствах своїми силами і засобами частини потрібних їм засобів виробництва (корови, сад, хміль – витрати на капітальні вкладення);

6) витрачання частини своєї продукції на поновлення процесу виробництва (зерно для сівби, молоко для вигодовування телят, сіно для годівлі худоби);

7) неоднакова потреба в оборотних коштах протягом року (у періоди року, не пов'язані з виконанням сільськогосподарських робіт, вони потрібні лише на утримання робочої, продуктивної худоби та приміщення, а під час сівби і виконання літніх польових робіт потреба в них) (пальному, запчастинах, добривах, пестицидах) різко зростає. У зв'язку з цим структура бізнес-плану має враховувати особливості сільськогосподарського виробництва. Залежить вона від особливостей підприємницького проекту та від вимог потенційного партнера, до якого він подається.

Бізнес-плани, що стосуються основного виробництва, пов'язані в основному із зміною спеціалізації обсягів виробництва продукції. Такі зміни пов'язані з потребою в новій техніці та інших ресурсах, тому вимагають певного обґрунтування. [3]

Бізнес-планування вже стало реальністю економічної практики агропромислового комплексу України. Ним користуються великі колективні підприємства, фермерські господарства, приватні підприємці. На ринку інтелектуальних послуг виник попит на цей вид діяльності. При бізнес-плануванні в сільському господарстві потрібно також враховувати сукупність біологічних, технічних, технологічних, екологічних, соціальних та економічних чинників.

Біологічні чинники. Необхідно врахувати всі біологічні особливості виробництва, видові та сортові вимоги, захист рослинного і тваринного світу, карантинні правила, потребу в агрокліматичному потенціалі, біологічний цикл виробництва.

Технічні чинники. Аграрне виробництво використовує широкий асортимент технічних засобів, деякі можуть мати невеликий спектр застосування. Аграрне виробництво має відносно низькі темпи відтворення, технічні засоби швидко морально старіють. Вартість технік є відносно високою, порівняно з вихідним продуктом.

Технологічні чинники. Технології у сільському господарстві надзвичайно диверсифіковані і диференційовані. Вони спричиняються природно-кліматичними умовами, економічною ситуацією, фінансовими можливостями виробника, кваліфікацією працівників, технічною оснащеністю виробництва. Варіанти технології вимагають ґрунтовної експертизи і аналізу їх економічної ефективності.

Екологічні чинники. Аграрне виробництво опосередковане природним середовищем, тому дотримання екологічних нормативів, правил і вимог обов'язкове. Екологічність господарської діяльності покращує соціальний імідж підприємства, полегшує співпрацю з громадськістю, місцевими органами влади, зрештою, є економічно вигідною.

Соціальні чинники. Розпочинаючи або розвиваючи діяльність підприємства, необхідно враховувати його вплив на соціальне середовище, настрої населення, місцеві традиції.

Економічні чинники. Виходячи із визначення підприємництва, прибуток для бізнес-плану є основним критерієм. Однак, економічна ефективність аграрного виробництва є меншою, ніж в інших галузях виробництва, отримання результату є пролонгованим у часі і має значний рівень ризику.

У бізнес-плані розкривається суть дій, які буде вжито, подається опис підприємства, його дій на ринку, організації, фінансування, а також показано, яким способом підприємство стане успішним. [1]

1.3. Правове регулювання процесу розробки бізнес-плану

Право на підприємницьку діяльність закріплено Конституцією України. Згідно зі ст. 42 Конституції кожен має право на підприємницьку діяльність. Суб'єктами підприємницької діяльності можуть бути громадяни України, інших держав, особи без громадянства, що не обмежені законом у правоздатності або дієздатності, безпосередньо або через створені ними юридичні особи усіх форм власності.

Відповідно до Конституції України держава забезпечує свободу конкуренції між підприємцями, захищає споживачів від проявів несумлінної конкуренції та монополізму в будь-яких сферах підприємницької діяльності. Для обмеження монополізму прийнято Закони України Про Антимонопольний комітет України» від 26 листопада 1993 р.

Згідно із Законом України «Про господарські товариства» передбачено такі форми господарських товариств: з обмеженою відповідальністю, з додатковою відповідальністю, з повною відповідальністю, командитні та акціонерні товариства.

Відносини підприємства з іншими підприємствами, організаціями і громадянами в усіх сферах господарської діяльності ґрунтуються на основі договорів. Підприємство може самостійно вести зовнішньоекономічну діяльність, яка з питань економічної, технологічної, екологічної та соціальної безпеки контролюється державними органами.

За порушення договірних зобов'язань, кредитно-розрахункової і податкової дисципліни, вимог до якості продукції та інших правил здійснення господарської діяльності підприємство несе відповідальність, передбачену законодавством.

Закон України «Про фермерське господарство» (від 19 червня 2003 року, № 973-IV) регулює діяльність фермерських господарств, включаючи:

- Створення, реєстрацію та функціонування фермерських господарств.

- Порядок передачі земель сільськогосподарського призначення для фермерських господарств (як у власність, так і в оренду).
- Правовий статус фермерських підприємців.
- Обов'язки щодо ведення бухгалтерії та звітності.
- Механізми державної підтримки фермерських господарств.

Цивільний кодекс України , Стаття 324. Право власності Українського народу

1. Земля, її надра, атмосферне повітря, водні та інші природні ресурси, які знаходяться в межах території України, природні ресурси її континентального шельфу, виключної (морської) економічної зони є об'єктами права власності Українського народу.
2. Від імені Українського народу права власника здійснюють органи державної влади та органи місцевого самоврядування в межах, встановлених Конституцією України.
3. Кожен громадянин має право користуватися природними об'єктами права власності Українського народу відповідно до закону.

Діючі національні стандарти бізнес-планування:

Рекомендації Міністерства економіки України щодо розроблення бізнес-плану підприємств;

Методичні рекомендації Державного Агентства з інвестицій та розвитку з розробки бізнес-планів інвестиційних проектів;

Методичні рекомендації Міністерства освіти та науки України щодо формату бізнес-плану інноваційного проекту;

2. РОЗРОБКА ТА ОРГАНІЗАЦІЯ БІЗНЕС-ПЛАНУ

2.1 . Короткий опис підприємницького проєкту

Підприємницький проєкт передбачає розвиток фермерського господарства “Рідна Земля”, яке спеціалізується на вирощуванні зернових та олійних культур, зокрема: озимої пшениці, ячменю, кукурудзи та соняшника.

Господарство працює у сфері сільського господарства та має на меті ефективне використання наявних земельних ресурсів, застосування сучасних агротехнологій, підвищення врожайності та розширення ринку збуту продукції.

Організаційно-правова форма: фермерське господарство. Загальна площа оброблюваної землі 260 га. Метою проєкту є забезпечення стабільного прибутку за рахунок реалізації високоякісної сільськогосподарської продукції на внутрішньому ринку, а також зміцнення продовольчої безпеки регіону. Проєкт передбачає поступове впровадження сучасної техніки та систем зрошення, а також розвиток партнерських зв'язків із місцевими елеваторами та переробними підприємствами.

2.2 Опис підприємства

Підприємство “Рідна Земля” знаходиться за адресою - с. Грунь, Охтирський район, Сумська область. Поряд знаходиться місто Охтирка, відстань до нього 26 км. Обласний центр - Суми, на відстані - 102 км.

Організаційно-правова форма підприємства “Рідна Земля” фермерське господарство. Спеціалізується на вирощуванні таких зернових та олійних культур як: озима пшениця, ячмінь, кукурудза, соняшник.

Загальна площа - 260 га.

24 га ріллі – власність

236 га ріллі – користування

Природні умови, даного розташування підприємства, повністю підходять для вирощування сільськогосподарських культур і сприяють швидкому та якісному вирощуванні. Клімат помірно континентальний. Зима прохолодна, літо не спекотне. Середня температура липня +19 °С, січня –7,5 °С. Максимум опадів випадає влітку у вигляді дощів. Середньорічна їх кількість становить від 550 до 700 мм. Ґрунти переважно темно-сірі лісові. Серед сірих лісових ґрунтів виділяється найбільш інтенсивним дерновим процесом і найменш - підзолистим (кремнеземиста присипка не щільна, іноді може взагалі відсутні). Потужність гумусового горизонту - до 40 см, вміст гумусу - від 3,5-4% до 8-9%, гумінові кислоти переважають над фульвокислот. Реакція середовища - слабокисла. Характерна наявність новоутворень кальцію на глибині 120-150 см.

Сірі лісові ґрунти активно використовуються в сільському господарстві для вирощування кормових, зернових і плодово-овочевих культур. Для підвищення родючості застосовують систематичне внесення органічних добрив, травосіяння і поступове поглиблення орного шару. У зв'язку зі слабо виражені здатністю сірих лісових ґрунтів до накопичення нітратів, азотні добрива рекомендується вносити в ранньовесняний період.

Фермерське господарство “Рідна Земля” має в складі основні засоби вартість яких складає - 522 100 грн.

При вирощуванні зернових культур (озима пшениця, ячмінь, кукурудза, соняшник) підприємство використовує традиційні технології.

2.3 Опис продукції на ринку

У 2026 році фермерське господарство «Рідна Земля» планує вирощувати такі культури як: озиму пшеницю, ячмінь, кукурудзу та соняшник. Обрані культури є одними з найбільш затребуваних на аграрному ринку України та мають стабільний попит як на внутрішньому, так і на зовнішньому ринках.

Озима пшениця є стратегічною зерновою культурою, яка використовується для виробництва борошна, хлібобулочних виробів та кормів. Попит на продовольчу пшеницю залишається стабільно високим завдяки значному обсягу споживання в харчовій промисловості та експортному потенціалу України.

Ячмінь широко застосовується у кормовиробництві, пивоварній промисловості та для продовольчих потреб. Культура характеризується відносно невисокими витратами на вирощування та стабільною врожайністю, що робить її економічно привабливою для господарства.

Кукурудза є однією з найрентабельніших зернових культур. Вона використовується у тваринництві, харчовій промисловості та для виробництва біоетанолу. Завдяки високому попиту на світовому ринку кукурудза залишається важливою експортною культурою для України.

Соняшник займає провідне місце серед олійних культур. Основною продукцією переробки є соняшникова олія, яка має значний попит як на внутрішньому ринку, так і за кордоном. Вирощування соняшнику забезпечує господарству високий рівень прибутковості за умови дотримання сучасних технологій виробництва.

Фермерське господарство «Рідна Земля» планує реалізовувати вирощену продукцію зернотрейдерам, елеваторам та переробним підприємствам Сумської області й інших регіонів України. Основними конкурентними перевагами господарства будуть використання сучасних агротехнологій, контроль якості продукції, раціональне використання земельних ресурсів та оптимізація виробничих витрат.

Очікується, що вирощування зазначених культур дозволить забезпечити стабільний дохід господарства, підвищити ефективність використання земельних угідь та зміцнити позиції підприємства на аграрному ринку України. [1]

2.4 Управління та організація виробництва

Трудомісткість – це витрати робочого часу на одиницю або на увесь обсяг виготовленої продукції.

Показник трудомісткості є зворотним показнику продуктивності праці, визначає ефективність використання одного з головних виробничих ресурсів — робочої сили . На величину трудомісткості впливає ряд чинників: технічний рівень виробництва , кваліфікація працівників, організація і умови праці, складність продукції, що виготовляється.

Використання досягнень науково-технічного прогресу у виробництві супроводиться зниженням трудомісткості, та є заощадженням часу. Розрізняють трудомісткість індивідуальну, тобто витрати праці окремого робітника на одиницю конкретної продукції, і групову (цехову, заводську або галузеву). [3]

Загальновідомо, що трудомісткість продукції T , люд.-год., розраховується за формулою:

$$T = T_f / ВП,$$

де T_f – фактичний фонд робочого часу, людино-годин;

ВП – обсяг виробництва продукції (в натуральному або вартісному виразі).

Таблиця 2.1 - Трудомісткість виробництва

Продукція	Площа, га	Структура посівної площі, %	Затрати праці на 1 га люд.-год.	Затрати праці всього, люд.-год.
Озима пшениця	65	25	18	1170
Ячмінь	65	25	12,5	812,5
Кукурудза	65	25	12	780
Соняшник	65	25	17,4	1131
РАЗОМ	260	100	-	3893,5

Загальна площа – 260 га; з них: озима пшениця – 65 га, ячмінь – 65 га, кукурудза – 65 га, соняшник – 65 га. Всього затрати праці становлять – 3893,5 люд/год. З них: озима пшениця – 1170 люд/год., ячмінь – 812,5 люд/год., кукурудза – 780 люд/год., соняшник – 1131 люд/год.

Рекомендована кількість працюючих на підприємстві залежатиме від загальних витрат праці 3893,5 люд/год. та річного фонду робочого часу одного працюючого (1960 год. = 280 днів * 7 год.). Тому на підприємстві буде 2 постійно працюючих. На сезонні роботи пов'язані з посівом та збиранням урожаю буде залучатися додаткова робоча сила.

Оплата праці – це будь-який заробіток, обчислений, як правило, в грошовому виразі, який за трудовим договором власник або уповноважений ним орган виплачує працівникові за виконану роботу або надані послуги.

Оплата праці в сільському господарстві — це винагорода за працю, яку вкладає працівник у сільськогосподарське виробництво.

Сільськогосподарська діяльність вимагає високого рівня кваліфікаційної підготовки спеціалістів (агрономів, зоотехніків та ін.) та менеджменту. Адже цей бізнес неможливо розвинути без розуміння специфіки операційних процесів, що потребує повсякденної уваги та попередньої підготовки фахівців галузі.

Таблиця 2.2 - Витрати на оплату праці

Продукція	Затрати праці всього, люд.- год.	Тарифна ставка, грн.	Загальні витрати, грн.
Озима пшениця	1170	120	140400
Ячмінь	812,5	120	97500
Кукурудза	780	120	93600
Соняшник	1131	120	135720
РАЗОМ	3893,5		467220

По попереднім показникам затрати праці всього та діючої тарифної ставки – 120 грн., визначили загальні витрати на оплату праці: по озима пшениця – 140400 грн., по ячменю – 97500 грн., по кукурудзі – 93600 грн., по соняшнику – 135720 грн. Разом вони становлять: 467220 грн.

2.5 План виробництва

Загальна площа для вирощування в плановому році сільськогосподарських культур становить 260 га. Площа для вирощування озимої пшениці складатиме 65 га, ячменю – 65 га, кукурудза - 65 га, соняшник – 65 га.

Урожайність – це кількість рослинницької продукції, одержуваної з одиниці площі. Урожайність визначається з урахуванням попередніх років та в залежності від обсягів внесених мінеральних та органічних добрив і прогнозується на озиму пшеницю – 40 ц/га, ячмінь – 30 ц/га, кукурудза – 50 ц/га, соняшник – 15 ц/га.

Основний обробіток ґрунту під озиму пшеницю та соняшник проводиться восени; під ячмінь та гречку – весною. Перед посівний обробіток ґрунту під озимі культури включає закриття вологи (ДТ-75+С-11), вирівнювання ґрунту (ДТ-75+ВП-8), культивація (Т-150К+КПС-4), прикочування (МТЗ-80+С-11+ККШ-6). Закриття вологи та культивація – необхідні агротехнічні операції по підготовці ґрунту до посіву соняшника (проводяться вище зазначеними агрегатами). Перед посівом ярих культур проводиться оранка на глибину 20-22 см (Т-150К+ПЛН-5-35) та культивація.

Посів сільськогосподарських культур здійснюється за допомогою трактора МТЗ-80 та сівалки СПЧ-6.

Догляд за посівами включає після посівне прикочування ґрунту, досходове та повсходове боронування (Т-70С+С-11+ЗОР0,7), внесення пестицидів (МТЗ-80+ОП-3200). При догляді за посівами соняшника є обов'язковим проведення повсходового боронування та саповки (МТЗ-80+КРН-4,2).

Збирання врожаю соняшника та зернових культур здійснюється залученною технікою іноземного виробництва.

Отже розрахуємо валовий збір сільськогосподарських культур по формулі:

$$ВЗ = У * Пк \quad (2.2)$$

де ВЗ – валовий збір, ц;

У – урожайність (основної чи побічної) продукції відповідно основної, %;

Пк – площа вирощування даної культури, га,

Валовий збір продукції визначається шляхом множення площі даної культури на відповідну урожайність (дивись таблицю 2.3).

Таблиця 2.3 - Виробництво продукції

Продукція	Площа, га	Урожайність ц/га	Валовий збір, ц
Озима пшениця	65	40	2600
Ячмінь	65	30	1950
Кукурудза	65	50	3250
Соняшник	65	15	975
РАЗОМ	260	-	8775

За показниками площі та урожайності визначили валовий збір, який становить разом: 8775ц. З них: озима пшениця – 2600 ц., ячмінь – 1950 ц., кукурудза – 3250 ц., соняшник – 975 ц.

Товарна продукція – це та частина валової продукції, яка реалізована за межі підприємства різним споживачам. Вона визначається в натуральній і вартісній (грошовій) формах. На кожному підприємстві вартість товарної продукції розраховується за поточними цінами реалізації, рівень яких залежить від каналу і строків реалізації продукції, її якості, кон'юнктури ринку та інших факторів.

Валова продукція — це сумарний обсяг у вартісному вираженні закінчених і незакінчених промислових виробів та робіт, призначених для реалізації, включно з товарною продукцією, залишками незавершеного виробництва, інструментами та технологічним оснащенням власного виробництва. [1]

Таблиця 2.4 - Баланс використання продукції

Продукція	Валове виробництво	Насінневий фонд	Кормова база	Товарний фонд
Озима пшениця	2600	117	31	2452
Ячмінь	1950	117	29	1804
Кукурудза	3250	13	30	3207
Соняшник	975	3,9	0	971,1
РАЗОМ	8775			8434,1

Кормова база для продукції така: озима пшениця – 31, ячмінь – 29, кукурудза – 30, для соняшника – немає. За допомогою даних визначили товарний фонд, який становить: 8434,1 ц, з них: озима пшениця – 2452 ц., ячмінь – 1804 ц., кукурудза – 3207 ц., соняшник – 971,1 ц.

Особливе місце в складі ресурсів підприємства посідають матеріальні. Встановлено, що ефективність функціонування підприємства не в останню чергу залежить від ефективності використання матеріальних ресурсів, на які часто припадає найбільша частина в собівартості продукції, а тому правильна організація управління ними – запорука підвищення ефективності та ритмічності виробництва. Їх ключова роль полягає у, власне, створенні продукту з тими чи іншими споживчими та економічними характеристиками. Матеріальні ресурси беруть участь у процесі господарської діяльності протягом одного виробничого циклу та повністю змінюють свою форму, а також повністю переносять свою вартість на витрати підприємства протягом одного виробничого циклу.

Матеріальні ресурси – предмети праці: сировина, основні та допоміжні матеріали, напівфабрикати, паливо, незавершене виробництво та відходи виробництва, а також запасні частини машин, призначені для ремонту обладнання, тара і тарні матеріали.

Визначення потреби в матеріальних ресурсах — центральна ланка в плануванні матеріально-технічного постачання підприємства. [6]

Таблиця 2.5 - Потреба в матеріальних ресурсах

№	Назва культури	Насіння		ПММ		Мін. добрива		Засоби захисту		Органіка	
		На 1га	всього	На 1га	всього	На 1га	всього	На 1га	всього	На 1га	всього
1	Озима пшениця	180	11700	86	5590	120	7800	1,4	91	40	2600
2	Ячмінь	180	11700	65	4225	80	5200	1,2	78	-	-
3	Кукурудза	20	1300	75	4875	180	11700	1	65	-	-
4	Соняшник	6	390	62	4030	180	11700	1	65	-	-
	РАЗОМ		25090		18720		36400		299		2600

У цій таблиці провели розрахунки по культурам маючи показники насіння, ПММ, мінеральні добрива, засоби захисту та органіку на 1 га, та визначили всього по кожній категорії. Насіння разом вийшло: 25090 кг, ПММ: 18720 кг, мінеральні добрива: 36400 кг, засоби захисту: 299 кг, органіка: 2600 т. – тільки по озима пшениця.

Таблиця 2.6 - Витрати виробництва

№	Назва культури	Стаття витрат, грн.					Разом
		Насіння	Мін. добрива	Органічні добрива	ПММ	Засоби захисту	
1	Озима пшениця	210600	249600	780000	307450	25935	1573585
2	Ячмінь	117000	161200	0	232375	22230	532805
3	Кукурудза	18200	397800	0	268125	18525	702650
4	Соняшник	11700	386100	0	221650	18525	637975
	РАЗОМ	357500	1194700	780000	1029600	85215	3447015

Прорахували витрати по кожній культурі на насіння – 357500 грн, мінеральні добрива – 1194700 грн, органічні добрива - 780000 грн, паливо-мастильні матеріали – 1029600 грн, засоби захисту – 85215 грн, та прорахували все разом: 3447015 грн.

Витрати виробництва — сукупність усіх спожитих ресурсів на виробництво того чи іншого продукту. За способами включення до собівартості продукції сільського господарства витрати поділяють на:

1) прямі витрати — це ті витрати, які безпосередньо пов'язані з використанням сільськогосподарських робіт і враховані у виробничій собівартості окремих видів продукції (робіт, послуг) за прямою ознакою;

2) непрямі витрати (загально виробничі) — витрати, пов'язані з управлінням, організацією та обслуговуванням сільськогосподарського виробництва, які не можуть бути віднесені безпосередньо до конкретного об'єкта витрат і розподіляються між об'єктами витрат пропорційно базі розподілу, обраній сільськогосподарською організацією самостійно.

Формування витрат на виробництво продукції сільськогосподарських підприємств зумовлені такими особливостями: сезонність виробництва, залежність від природно-кліматичних умов, використання землі у якості основного засобу виробництва, тривалість виробничого циклу.

Основні засоби (ОЗ) — це матеріальні активи, які підприємство утримує з метою використання їх у процесі виробництва чи поставки товарів, надання послуг, здачі в оренду іншим особам чи для виконання адміністративних і соціально-культурних функцій, очікуєий термін корисного використання (експлуатації) яких більше одного року.

За функціональним призначенням розрізняють виробничі ОЗ, що безпосередньо беруть участь виробничому процесі або сприяють його здійсненню: будови, споруди, силові машини і обладнання, робочі машини і обладнання тощо.

Власні засоби можуть складатися із: статутного (пайового, акціонерного) капіталу, допоміжного фінансування з відповідних джерел на розширення роботи підприємства, власних прибутків, коштів Амортизаційного фонду, спеціальних фондів. [1]

Таблиця 2.7 - Наявність технічних ресурсів

Назва	Балансова вартість, грн.
T-150K	120000
E-70C	85000
MT3-80	42000
ПЛН-5-35	12500
КСП-4	15200
ССТ-12	12000
С-11+ЗОР0,7	0
КФ-5,4	0
УСМК	0
С-11+ККШ-6	14100
СПЧ-6	16000
КРН-4,2	0
ОП-3200	15400
БМ-6	18500
2ПТС-4	12500
РКС-6	0
СПС-4,2	12400
ГАЗ-53	0
КАМАЗ 5110	64000
КЗС	12000
Всього	451 600
Ангар для техніки	32500
Зерносклад	38000
Разом	522 100

Провівши розрахунок по всім основним засобам підприємства вийшла загальна сума обладнання та автотранспорту: 415 600 грн., а разом з будівлями сума становить: 522 100 грн.

Амортизація - це перенесення вартості основних фондів на вартість готової продукції, з метою відшкодування їх зношеної частини.

Характерною особливістю застосовуваних основних фондів у процесі виробництва є їх відновлення. Для відновлення засобів праці у натуральному виразі необхідне їх відшкодування у вартісній формі, яке здійснюється шляхом амортизації. Об'єктом амортизації є всі основні фонди (крім землі). Для відшкодування вартості зношеної частини основних фондів підприємства відраховують певні суми грошей відповідно до розмірів їх

зносу (фізичного та морального), які включають до собівартості новоствореної продукції. Ці відрахування називаються амортизаційними.

Класифікаційний перелік груп основних засобів та інших необоротних активів у Податковому кодексі:

група 1 — земельні ділянки;

група 2 — капітальні витрати на поліпшення земель, не пов'язані з будівництвом;

група 3 — будівлі, споруди, передавальні пристрої;

група 4 — машини та обладнання, з них: електронно-обчислювальні машини, інші комп'ютерні програми, інші інформаційні системи, комутатори, маршрутизатори, модулі, модеми, джерела безперебійного живлення та засоби їх підключення до телекомунікаційних мереж, телефони;

група 5 — транспортні засоби;

група 6 — інструменти, інвентар (меблі);

група 7 — тварини;

група 8 — багаторічні насадження;

група 9 — інші основні засоби;

група 10 — бібліотечні фонди, архівні документи;

група 11 — малоцінні необоротні матеріальні активи;

група 12 — тимчасові (нетитульні) споруди;

група 13 — природні ресурси;

група 14 — інвентарна тара;

група 15 — предмети прокату;

група 16 — довгострокові біологічні активи.

Сума витрат на амортизаційні відрахування визначається за формулою

$$A = \frac{B_n \times H_a}{100}, \quad (2.3)$$

де Вп – балансова вартість основних засобів на початок планового року, грн...

На – норма відрахувань, %.

Річні норми амортизаційних відрахувань у % від балансової вартості в розмірах: 3 група – 5%, 4 група – 20%, 5 група – 20%.

Розрахунок сум витрат на амортизаційні відрахування (див. в таблиці 2.8).

Таблиця 2.8 - Визначення амортизації

Основні засоби виробництва	Балансова вартість, грн.	Знос,%	Амортизація, грн.
Будівлі	70 500	5	3525
Автотранспорт	64 000	20	12800
Трактори	247 000	20	49400
Комбайни	0	20	0
С/гмашини	128 600	20	25 720
Обладнання	12 000	20	2400
Всього	522 100	-	93 845

Маючи показники балансової вартості та зносу, визначили амортизацію, яка становить: будівлі – 3525 грн, автотранспорт – 12800 грн, трактори – 49400 грн, комбайни – 0 грн, с/г машини – 25720 грн, обладнання – 2400 грн, всього вийшло: 93 845 грн.

Оренда землі - це засноване на договорі строкове платне володіння і користування земельною ділянкою, необхідною орендареві для проведення підприємницької та інших видів діяльності.

За відсутності ринку землі сільськогосподарського призначення, на якому відбуваються операції з купівлі-продажу земельних ділянок, на сьогоднішній день в Україні розвивається ринок оренди землі.

Згідно Закону України «Про оренду землі» в редакції від 08.11.2024 р. строк оренди сільськогосподарських угідь для ведення товарного сільськогосподарського виробництва визначається за згодою сторін, але не може бути меншим як 7 років і перевищувати 50 років.

Таблиця 2.9 - Визначення орендної плати

Орендна плата	Площа, га	Вартість 1 га, грн	%	Всього за 1 га	Всього, грн.
	236	28159	5	1407,95	332 276,2

По результатам таблиці орендна плата за 1 га становить – 1407,95 грн, а всього за площу 236 га, яка орендована – 332 276,2 грн.

Страховання сільськогосподарської продукції — вид страхування, за яким предметом договору страхування є майнові інтереси, що не суперечать закону, пов'язані з відшкодуванням фінансових збитків, понесених страхувальником або іншою особою, визначеною страхувальником у договорі страхування, при вирощуванні, збиранні врожаю сільськогосподарських культур і багаторічних насаджень.

Даний вид страхування передбачає обов'язок страховика за встановлену договором страхування плату (страховий внесок, страховий платіж, страхову премію) здійснити виплату страхового відшкодування відповідно до умов договору страхування шляхом відшкодування страхувальнику або іншій особі, визначеній страхувальником у договорі страхування, збитку, понесеного ними у зв'язку з пошкодженням, загибеллю (втратою) посівів (посадок), загибеллю урожаю внаслідок настання подій, які передбачені договором страхування. [3]

Таблиця 2.10 - Страхування врожаю

Вид продукції	Урожайність, ц/га	Валовий збір, ц	Ціна 1 ц, грн..	Вартість врожаю, грн..	Страхова ставка, %	Сума страхового внеску, грн.
Озима пшениця	40	2600	750	1 950 000	0,5	9 750
Ячмінь	30	1950	550	1 072 500	0,5	5 362,5
Кукурудза	50	3250	700	2 275 000	0,5	11 375
Соняшник	15	975	1400	1 365 000	0,5	6 825
РАЗОМ	-	8775	3400	6 662 500	-	33 312,5

За показниками урожайності, валового збору та ціни, визначили вартість врожаю всього: 6 662 500 грн, з них: озима пшениця - 1 950 000 грн,

ячмінь - 1 072 500 грн, кукурудза - 2 275 000 грн, соняшник - 1 365 000 грн. Також за допомогою страхової ставки визначили суму страхового внеску всього : 33 312,5 грн, з них: озима пшениця - 9 750 грн, ячмінь - 5 362,5 грн, кукурудза - 11 375 грн, соняшник - 6 825 грн.

Кошторис витрат у рослинництві є важливою складовою планування діяльності фермерського господарства, оскільки дозволяє визначити обсяг необхідних фінансових ресурсів для вирощування сільськогосподарських культур, оцінити собівартість продукції та прогнозувати рівень прибутковості виробництва. [2]

Таблиця 2.11 – Кошторис витрат

Види витрат	Сума, грн.
Насіння та посівний матеріал	357500
Мінеральні добрива	1194700
Органічні добрива	780000
Засоби захисту рослин	85215
ПММ	1029600
Оплата праці	467220,00
Амортизація	93845
Орендна плата	332276,20
Страхові внески	33312,50
Інші	43736,69
Всього	4417405,39

Згідно кошторису визначили інші виробничі витрати 1% від витрат, які складають: 43736,69 грн. А всього витрати становлять: 4417405,39 грн.

2.6. План маркетингу

Виручка від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) - кошти за продану продукцію (товари, виконані роботи, надані послуги), які надійшли на рахунок підприємства в банку чи до його каси.

Чиста виручка від реалізації продукції та послуг фірми — це всі надходження за виконані роботи та продані товари за винятком витрат на виробництво або надання послуги. Зазвичай діяльність виробника завершується на етапі доведення товару до споживача. Самостійна реалізація

вважається ознакою того, що продукція відповідає суспільному попиту споживачів. Під час обрахування валової виручки враховуються всі грошові кошти, що надійшли на поточні рахунки підприємства за відвантажену продукцію. [5]

Підприємством заплановано реалізацію продукції у вересні, жовтні та листопаді. Продаж здійснюватиметься за встановленими цінами залежно від виду продукції, що дає можливість отримати відповідний обсяг виручки.

У вересні планується реалізувати озиму пшеницю в обсязі 1471,2 ц за ціною 750 грн/ц. Також передбачено продаж ячменю в кількості 451 ц за ціною 550 грн/ц. Загальний обсяг реалізації у вересні становитиме 1922,2 ц продукції.

У жовтні підприємство планує реалізувати озиму пшеницю в обсязі 490,4 ц за ціною 750 грн/ц, ячмінь — 902 ц за ціною 550 грн/ц, кукурудзу — 1603,5 ц за ціною 700 грн/ц та соняшник — 485,55 ц за ціною 1400 грн/ц. Загальний обсяг реалізації у жовтні становитиме 3481,45 ц.

У листопаді заплановано реалізацію озимої пшениці в обсязі 490,4 ц за ціною 750 грн/ц, ячменю — 451 ц за ціною 550 грн/ц, кукурудзи — 1603,5 ц за ціною 700 грн/ц та соняшнику — 485,55 ц за ціною 1400 грн/ц. Загальний обсяг реалізації у листопаді складе 3030,45 ц продукції.

Усього за плановий період підприємство планує реалізувати 2452 ц озимої пшениці за ціною 750 грн/ц, що забезпечить виручку в сумі 1 839 000 грн. Реалізація ячменю в обсязі 1804 ц за ціною 550 грн/ц дозволить отримати 992 200 грн виручки. Від продажу кукурудзи в обсязі 3207 ц за ціною 700 грн/ц підприємство отримає 2 244 900 грн. Соняшник планується реалізувати в кількості 971,1 ц за ціною 1400 грн/ц, що забезпечить виручку 1 359 540 грн.

Отже, загальна виручка від реалізації продукції за вересень–листопад становитиме 6 435 640 грн. Найбільшу частку виручки підприємство планує отримати від реалізації кукурудзи та озимої пшениці, що свідчить про їх

вагоме значення у структурі товарної продукції господарства.(див. таблиця 2.13)

2.7 Фінансовий план

Незважаючи на те, що основним джерелом фінансування сільського господарства залишаються власні засоби, кредитування в останні роки здобуває все більшого значення.

Кредит — кошти й матеріальні цінності, що надаються кредитором у користування позичальнику на певний строк та під відсоток. Кредит поділяють на фінансовий, товарний і кредит під цінні папери, які засвідчують відносини позики.

Специфікою кредитування невеликих фермерських господарств виступає те, що фермер, якому необхідна невелика сума грошей звернеться скоріше в будь-який кредитний союз, до партнерів або сусідів, ніж у комерційний банк. Для банків фермери також звичайно є менш важливими клієнтами, ніж великі сільськогосподарські підприємства, що беруть значні суми кредитів. При цьому різні дослідження показують, що фермерські господарства в цілому краще повертають кредити, ніж великі сільгосппідприємства. Одним з додаткових перешкод на шляху одержання невеликим фермерським господарством кредиту в комерційному банку є проблематичність в одержанні компенсації частини кредитної ставки з боку держави. [1]

Під способом забезпечення повернення кредиту розуміється конкретне джерело погашення боргу банку. Найпоширенішим способом забезпечення кредитного договору виступає застава. Як застава може виступати рухоме і нерухоме майно, товари, що знаходяться в обороті, цінні папери або поручительство третьої особи. Застава у вигляді майбутнього врожаю також можлива, однак багато банків намагаються розглядати інші варіанти, з огляду

на ризикованість такої застави, а деякі не приймають таку заставу взагалі. Для фермера застава майбутнього врожаю є вигідна: при відсутності іншої застави можна одержати кредит.

Таблиця 2.13 - Виручка від реалізації продукції

Продукція	Місяці						Всього		
	Вересень		Жовтень		Листопад				
	Обсяг, ц	Ціна, грн/ц.	Обсяг, ц	Ціна, грн./ц	Обсяг, ц	Ціна, грн/ц.	Обсяг, ц	Ціна, грн./ц	Вартість, грн.
Озима пшениця	1471,2	750	490,4	750	490,4	750	2452	750	1839000
Ячмінь	451	550	902	550	451	550	1804	550	992200
Кукурудза		700	1603,5	700	1603,5	700	3207	700	2244900
Соняшник		1400	485,55	1400	485,55	1400	971,1	1400	1359540
Всього	1922,2		3481,45		3030,45		8434,1		6435640

Висновок: прорахувавши обсяг продукції за вересень, жовтень, листопад визначили, що: у вересні обсяг становить - 1 922,20 ц., у жовтні - 3 481,45 ц., у листопаді – 3030,45 ц. Вартість продукції всього: 6 435640 грн., з них: озима пшениця вартість - 1839000 грн, ячмінь - 992200 грн, кукурудза - 2 244900 грн, соняшник - 1359540 грн.

Таблиця 2.14 - Розрахунок нарахування відсотків

Показники	Сума, грн.
Потреба в кредиті – всього	3447015
в. т.ч. насіння та посівний матеріал	357500
ПММ	1029600
Добрива та засоби захисту рослин	2059915
Період кредитування, місяців	12
Процентна ставка короткострокового кредиту, %	30
Плата по проценту за кредит, грн.	1034104,5

Розрахунки показують, що потреба в кредиті становить – 3447015 грн, а плата по проценту за кредит – 1034104,5 грн.

Фінансові результати діяльності підприємства — це показники, які відображають ефективність його господарської діяльності за певний період і характеризують рівень прибутковості або збитковості [2]

Фінансові результати формуються у кілька етапів: спочатку розраховується валовий прибуток (виручка мінус собівартість реалізованої продукції), далі — операційний прибуток (після вирахування адміністративних і збутових витрат), а потім — прибуток до оподаткування. Остаточним показником є чистий прибуток, який залишається після сплати податків. Цей показник є головним джерелом для формування резервів, інвестування, виплати дивідендів та розвитку підприємства.

Аналіз фінансових результатів дозволяє оцінити рентабельність підприємства, ефективність управління ресурсами, приймати обґрунтовані рішення щодо стратегії розвитку та виявляти резерви для підвищення прибутковості. Таким чином, фінансові результати є ключовим індикатором стабільності та конкурентоспроможності підприємства на ринку. [4]

Таблиця 2.15. Фінансові результати діяльності

Показники	Сума, грн.
Виручка від реалізації продукції	6435640
Матеріальні затрати	4417405,39
Відсотки за кредит	1034104,5
Валовий прибуток	2018234,61
Податок на прибуток 18%	363282,2303
Чистий прибуток	1654952,38
Рентабельність, %	37

Згідно даного бізнес-плану валовий прибуток підприємства становить 2018234,61 грн, чистий прибуток 1654952,38 грн, рівень рентабельності складає 37 %, що є досить високим показником ефективної діяльності підприємства.

2.8. Ризики і шляхи їх зниження

Ризики в сільському господарстві — це ймовірність виникнення несприятливих подій, які можуть негативно вплинути на результати діяльності аграрного підприємства, зменшити врожай, знизити прибутки або навіть призвести до збитків. Сільське господарство є однією з найбільш ризикованих галузей економіки через сильну залежність від природних, економічних і соціальних факторів.

Серед основних ризиків можна виділити: природно-кліматичні (посуха, заморозки, град, повені, шкідники, хвороби рослин і тварин), економічні (коливання цін на продукцію та ресурси, інфляція, зміна попиту), фінансові (нестача обігових коштів, високі відсоткові ставки, обмежений доступ до кредитів), правові (зміни в законодавстві, земельні спори) та соціальні (нестача робочої сили, міграція населення).

Для зменшення ризиків у сільському господарстві використовують різні стратегії. Найпоширенішими є: диверсифікація виробництва (вирощування кількох культур або поєднання рослинництва і тваринництва), страхування врожаю та майна, застосування сучасних агротехнологій і систем точного землеробства, зрошення та захист рослин, зберігання продукції в належних умовах для уникнення втрат.

Також важливу роль відіграє укладання контрактів на збут продукції, участь у кооперативах, грамотне планування та аналіз ризиків. Використання цифрових технологій, аграрного моніторингу та систем раннього попередження дає змогу оперативно реагувати на зміни та мінімізувати можливі збитки. [4]

3 ОХОРОНА ПРАЦІ

3.1. Загальні положення

Охорона праці— це система правових, соціально-економічних, організаційно-технічних, санітарно-гігієнічних і лікувально-профілактичних заходів та засобів, спрямованих на збереження життя, здоров'я і працездатності людини у процесі трудової діяльності.

Безпека праці— умови праці на об'єктах матеріального виробництва, зокрема промисловості, транспорту тощо, що виключають вплив небезпечних і шкідливих факторів на працюючих. Безпека праці підтримується шляхом виконання комплексу заходів щодо запобігання травматизму, захворювань і аварій.

Система управління охороною праці підприємства є складовою, невід'ємною частиною загальної системи управління виробництвом. Її впровадження і функціонування реалізується шляхом визначення посадових обов'язків суб'єктів управління в господарстві стосовно завдань з охорони праці та сумлінного їх виконання. Вона побудована на основі Закону України «Про охорону праці», Наказу Мінсоцполітики від 29.08.2018 № 1240. «Про затвердження Правил охорони праці у сільськогосподарському виробництві», вимог ДСТУ OHSAS 18001:2010 «Системи управління гігієною та безпекою праці. Вимоги» (далі - ДСТУ OHSAS 18001:2010).

Вимоги безпеки до виробничого обладнання та організації робочих місць визначено Правилами охорони праці у сільськогосподарському виробництві, затвердженими наказом Міністерства соціальної політики України від 29.08.2018 № 1240(далі - Правила).

Обладнання, що надається працівникам та ними використовується за призначенням, має бути технічно справним і відповідати:

- вимогам технічних регламентів, якщо обладнання виготовлене після дати обов'язкового застосування відповідних технічних регламентів, що поширюються на це обладнання;

- загальним вимогам безпеки до обладнання, що зазначені у нормативно-правових актах з охорони і гігієни праці та відповідних нормативних документах на його виготовлення, якщо обладнання виготовлене до дати обов'язкового застосування відповідних технічних регламентів, що поширюються на це обладнання.

Обладнання, під час експлуатації якого можливе виділення шкідливих речовин у повітря робочої зони, має бути обладнане місцевою вентиляцією. Пуск місцевої вентиляції має бути заблокований із пуском технологічного обладнання.

Струмопідвідні проводи до електрифікованих машин і установок у виробничих приміщеннях мають бути ізольовані і захищені від механічного пошкодження.

Трубопроводи, запірна арматура, насоси і вмістища, розміщені у теплицях, які використовують під час застосування гербіцидів та агрохімікатів, мають бути герметично закритими. Гальма засобів малої механізації (підвісних транспортних ліній, стрічкових транспортерів, електричних талів, візків, що переміщуються надгрунтовими реєстрами тощо), які застосовують під час збирання урожаю і транспортування його у складські приміщення, мають бути справними та заблокованими з пусковими пристроями. Вимоги безпеки під час експлуатації сільськогосподарської техніки.

Експлуатація сільськогосподарських машин (сільськогосподарських тракторів, їх причепів і змінних причіпних машин, систем складових частин та окремих технічних вузлів) має здійснюватися з урахуванням вимог експлуатаційної документації.

Перед виконанням робіт треба переконатися, що дроти повітряних ліній електропередач не буде зачіпати техніка, проїжджаючи під ними. Під час проїзду сільськогосподарської техніки потрібно дотримуватися безпечної дистанції.

3.2 Безпека польових робіт під час воєнного стану

З метою створення безпечних і безаварійних умов праці у суб'єктів господарювання сільського господарства та мінімізації ризиків виникнення нещасних випадків на виробництві під час проведення польових робіт в умовах воєнних (бойових) дій в Україні, Держпраці пропонує роботодавцям вжити такі заходи:

1. Заборонити проведення сільськогосподарських польових робіт у регіонах, що розташовані безпосередньо у зонах ведення бойових дій та на незначній відстані від них.

2. Перед проведенням польових робіт роботодавцям, спільно з представниками відповідних структурних підрозділів МВС та ДСНС, організувати перевірку сільськогосподарських угідь та прилеглих ділянок на предмет наявності снарядів, вибухових пристроїв та інших предметів і матеріалів, що створюють або можуть створити загрозу працівникам сільського господарства (особливо у зонах прилеглих до ведення бойових дій).

3. Перед проведенням польових робіт організувати позапланові інструктажі з питань охорони праці працівників щодо дій посадових осіб та виробничого персоналу суб'єктів господарювання у разі початку бойових дій (артилерійські обстріли, бомбардування тощо).

4. Розробити плани евакуації персоналу перед початком та під час проведення бойових дій та плани ліквідації аварійних ситуацій з мінімальним рівнем загрози життю та здоров'ю працюючих.

5. Забезпечити належний моніторинг за технічним станом сільськогосподарських машин, які планується використовувати під час польових робіт, у тому числі:

- заборонити використання несправної техніки, у тому числі з відсутністю електростартерного запуску двигуна;

- з метою забезпечення безаварійної роботи машин, механізмів, устаткування та попередження випадків виробничого травматизму роботодавцям необхідно організувати ефективну роботу служб технічного контролю, обслуговування та ремонту техніки.

6. Організувати проведення польових робіт в умовах достатньої видимості, виключно у денний час.

7. Доставку, транспортування та ручне перенесення обладнання, устаткування, добрив та інших матеріалів до місця безпосереднього виконання робіт, потрібно здійснювати у відповідності до розроблених безпечних маршрутів, з якими ознайомлені усі працівники, які будуть виконувати зазначені роботи.

8. Вжити заходів щодо створення належних і безпечних умов праці, особливо в місцях концентрації працівників і устаткування, розташованих на значній відстані від населених пунктів, шляхом забезпечення у разі потреби надання працівникам невідкладної медичної допомоги в польових умовах та створення пунктів обігріву (за необхідності).

9. Для організації оперативної комунікації між працівниками у полі та негайного інформування їх у разі створення небезпечної для їх життя та здоров'я ситуації, забезпечити машиністів тракторних бригад засобами зв'язку. [5]

ВИСНОВКИ І ПРОПОЗИЦІЇ

Фермерське господарство “Рідна Земля” обрало ефективну організаційно-правову форму, яка забезпечує гнучкість в управлінні, залученні ресурсів та адаптації до змін ринкового середовища.

Господарство спеціалізується на вирощуванні озимої пшениці, ячменю, кукурудзи та соняшнику — культур із стабільним попитом на внутрішньому й зовнішньому ринку. Така спеціалізація є економічно виправданою завдяки високій рентабельності та можливості диверсифікації ризиків, пов’язаних із кліматом і цінами.

У розпорядженні підприємства — 260 га землі, з яких 24 га у власності, а 236 га — в користуванні. Подібна структура землекористування дозволяє раціонально планувати витрати та забезпечувати стабільні обсяги виробництва.

Завдяки використанню сучасних агротехнологій, дотриманню сівозміни та своєчасному виконанню аграрних робіт, “Рідна Земля” має всі передумови для отримання сталого прибутку та розвитку виробничого потенціалу.

Реалізація бізнес-плану дозволить не лише забезпечити прибуткову діяльність, а й створити нові робочі місця, підтримати розвиток місцевої інфраструктури та посилити продовольчу безпеку регіону. При ефективному управлінні та контролі ризиків господарство має високий потенціал для сталого зростання та розширення виробництва.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

- [1] Ільчук М.М. Основи підприємницької діяльності та агробізнесу.-К: Вища школа, 2002.- 398 с.
- [2] Мазнєв Г. Є.. Бізнес-планування в аграрних формуваннях . – Харків: ХНТУСГ, 2016. – 272 с.
- [3] <https://weagro.com.ua/blog/biznes-plan-v-agrosektori-shho-cze-i-yak-sklasty/>
- [4] <https://pro-consulting.ua/ua/biznes-plan/biznes-plan-organizatsii-predpriyatiya-po-vyrashchivaniyu-zernovykh-kultur-pshenitsy-i-yachmenya>
- [5] <https://ela.kpi.ua/server/api/core/bitstreams/16c23310-4666-4419-abea>
- [6] <https://library.nusta.edu.ua/depository.pdf>